

ВАЙНА – ЦЯЖКАЯ РАТНАЯ ПРАЦА

З Уладзімірам Мікалаевічам Карасёвым, начальнікам Лепельскай міжрайоннай транспартнай інспекцыі, знаёмы некалькі гадоў, але толькі пасля выдання кнігі «У цяснінах памяці» даведаўся, што ён у свой час выконваў інтэрнацыянальны абязязак у Афганістане.

Курсант Уладзімір Карасёў у 1984 годзе скончыў Чалебінскае вышэйшае аўтамабільна-інжынернае ваяннае вучылішча, атрымаў званне лейтэнанта, кваліфікацыю інжынера па эксплуатацыі аўтамабіляў і накіраванне на службу ў Чырвонацяжную Беларускую ваянную акругу. А ў 1987 годзе, калі служыў у Межыщи, старшаму лейтэнанту Карасёву паступіў загад на камандзіроўку ў Афганістан.

Кніга «У цяснінах памяці» пра Уладзіміра Мікалаевіча дае кароткае паведамленне: «Служыў намеснікам камандзіра роты матэрыяльнага забеспечэння 860-га мотастралковага палка.»

Стараюся даведацца больш падрабязна:

– У якім рэгіёне Афганістана праходзіла служба?

– Наш полк размяшчаўся ў горадзе Файзабад і навакольных ад яго населеных пунктах (правінцыя Бадахшан). Зараз, некалькі ведаю з публікацыі СМІ, гэта адзін з галоўных рэгіёнаў Афганістана, дзе вырабляюцца цяжкія наркотыкі. Клімат там цёплы, спікотны, але толькі летам. Зімой і восенню халодна, завейна. Ёсць там даліны і горы, кліматычныя паясы ў іх мяняюцца па меры пад'ёму. У даліне можа быць спікота, не прадыхнуць, а ў гарах – снег і лёд ляжаць.

Раскажу крыху пра вайсковую часць, дзе мне давялося служыць. 860-ы мотастралковы полк да атрымання загаду аб уводзе ў Афганістан размяшчаўся ў горадзе Ош, у Кіргізіі. Быў ён скарочанага саставу, у асноўным службу неслі афіцэры, прапаршчыкі, была некаторая колькасць салдатаў звыштэрміновай і тэрміновай службы. Перад уводам прыйшоў загад адмабілізаваць полк па штатах вайсковага часу. Былі прызваныя тысячы ваяннаслужачых запасу, у асноўным мясцовых жыхароў. Гэта былі людзі, якія некалькі гадоў таму адслужылі тэрміновую службу, выйшлі ў запас. Разгорнуты па штатах ваяннага часу полк прыняў ваянную тэхніку, правёў зладжванне падраздзяленняў, а потым зрабіў амаль т্যячакіламетровы пераход з Оша ў Файзабад.

У архівах афіцэраў бачыў фатаграфіі з гэтага пераходу. Грузавыя машыны, забітые даверху ўсялякай маёмасцю, баявыя машыны пяхоты, таксама загружаныя, іншая тэхніка рухаюцца па горных дарогах. Калоны прайшлі па гарах і перавалах Паміра і ў прызначаны тэрмін выйшлі ў раёны свайго новага размяшчэння. Тады быў перыяд спакойны, прайшлі без страт. З сабой прывезл ўсё – ад зброі і боепрыпасаў да харчавання, посуду і дроў.

– У чым заключалася ваша служба?

– Паколькі я аўтамабіліст, мяне накіравалі ў службу матэрыяльнага забеспечэння. Служба забяспечвала баявыя падраздзяленні ўсім, што трэба было для нармальнага функцыянавання, жыцця, вядзення баявых дзеянняў:

падвезді з брою і боепрыпасы, харчаванне, ваду, рэчы, дровы (лесу ў тых краях мала), вывезі параненых, эвакуіраваць падбітую і зламаную тэхніку – спраў хапала.

Файзабад і ўся правінцыя Бадахшан знаходзяцца ў некаторым аддаленні ад цэнтра краіны, гэта добра відаць на карце. Да бліжэйшага горада Полі-Гюмры ў правінцыі Кундуз было 250 кіламетраў. Натуральна, што пастаянна трываць пад поўным контролем такую працяглую дарогу было немагчыма, таму 860-ы полк дзеянічаў у пэўнай ізаляцыі. А для папаўнення запасаў па два-тры разы на год наладжвалі спецыяльныя аперацыі па ўзяцці пад поўны контроль дарогі.

Адбывалася гэта наступным чынам. Першымі выпраўляліся групы, складзеныя з сапёраў і пяхоты. Пакуль першыя правяралі дарогу на наяўнасць мін і фугасаў, другія займалі прылеглыя высоты. Пры гэтым іх (горы) папярэдне абстрэльвала наша артылерыя, каб выбіць адтуль душманаў.

– *А калі душманаў там не было?*

– Усё роўна білі. Лепей выпусціць дзясятак-другі лішніх снарадаў, чым падлічваць цынкі.

Толькі калі дарога бралася пад поўны контроль, па ёй пускаліся калоны. Тыдзень напружанай працы – і полк на некалькі месяцаў, а то і на паўгода забяспечаны. І нават пры гэтым душманы ўсё роўна спрабавалі прапраўляць, наладзіць зasadу і абстраляць мышыны. Потым зноў некалькі месяцаў ізаляцыі.

Пры падобных перавозках я быў начальнікам службы тэхнічнага замыкання. Што гэта значыць. Вось ідзе калона з 20,30, 50 мышын. Яны вязуць боепрыпасы, паліва, харчаванне. Усе едуць з вызначанай хуткасцю, вытрымліваюць адлегласць. Натуральна, што ўдарозе можа адбыцца рознае: абстрэл, банальная паломка. Вось нейкая мышына спынілася. Астайнія яе аб'яджаюць, салдат-вадзіцель завіхаецца, спрабуе адрамантаваць. Самай апошняй у калоне ідзе мышына тэхнічнага замыкання, як правіла, «Урал-4320». Яе задача – аказваць дапамогу такім небаракам. Пад'яджаем, вызначаем прычыну спынення, прыкідваём, што лепей рабіць: рамантаваць на месцы ці браць на бускір. У камплекце мелі наборы інструментаў, прылад, тросы. Ніводнай мышыны не пакідалі на дарозе.

– *Успомніце найбольш адметныя выпадкі?*

– Аднойчы, пры праводцы чарговай калоны, з дарогі з'ехаў КамАЗ, перакуліўся і зваліўся дагары коламі ў арык – канал для арашэння палёў. Арык на той час быў сухі. Груз з кузава раскідала па наваколлі, кабіну сплюшчыла. Як вадзіцель застаўся жывым – дагэтуль дзіву даюся. У першую чаргу па стараліся дастаць яго. Да таго ж хлопец атрымаў траўмы, пераломы, крычаў. У кабіне, праз разбітае шкло, зрабілі яму ўкол з абязболяўчым. Ледзьве змаглі яго дастаць, паклалі на БТР, і той хуценька павёз у шпіталь. Мы ж засталіся на месцы. З дапамогай двух танкаў перавярнулі КамАЗ, паставілі яго на колы, узялі на бускір. Салдаты сабралі раскіданыя скрынкі з грузам. У сваю часць вярнуліся апоўначы.

– *Вядома, што вайна накладвае адбітак на людзей. Што змянілася ў вас?*

– Пра сябе не скажу, лепей глядзець збоку. Заўважаў значныя адрозненні ад хлопцаў, якія заставаліся ў Саюзе. Па-першае, высокі ўзровень падрыхтаванасці вадзіцеляў. Учараашнія школьнікі яшчэ ў вучэбных часцях у Саюзе так навучваліся сваёй професіі, што прыбывалі да нас ужо талковымі спецыялістамі. Прычым як у плане ваджэння мышын, так і ў плане іх рамонту і абслугоўвання.

Яшчэ вайна накладвала на іх асаблівае пачуццё адказнасці за сябе, сяброў, за даручаную справу, Яны рана становіліся самастойнымі. Глядзіш – бачыш пацана 19-гадовага. Пагаворыш – перад твой дарослы мужчына, які шмат чаго пабачыў у жыцці, ведае цану дружбе, мужчынскому слову.

— *А як жылі афганцы?*

— Па-рознаму, але ў асноўным небагата, нават я б сказаў бедна. У кішлаках хашыні глінабітныя, абстаноўка простая. З іх якасцю хашеў бы адзначыць працавітасць. Уздоўж дарогі на Полі-Гюмры стаялі майстэрні, там афганцы з падручных матэрыялаў стваралі сапраўдныя шэдэўры. Матэрыялам для вырабу магло стаць што заўгодна: скура з ботаў, гільзы ад снарадаў і патронаў, дрэва. Прадавалі ўсім жадаочым. Разам з гэтым быў і мастваці густ, уменне стварыць реч не толькі функцыянальную, а і прыгожую.

Асобна варта сказаць пра іх імкненне ўпрыгожваць свае машыны. Грузавік пасля месяца валодання афганцам становіцца шэдэўрам, упрыгожаным баҳрамой, чаканкай, размалёваны ўсімі колерамі. У такой машыне потым цяжка пазнаць наш ЗіЛ або ГАЗ, не кажучы ўжо пра машыны замежных марак. Такія размаляваныя машыны мы называлі «барбухайкамі», ад пуштунскага «барбухай» – ехаць, перамяшчацца.

Яшчэ я б адзначыў іх імкненне да вучобы, да ведаў. У тагачасным афганскім грамадстве адукаваны чалавек карыстаўся вялікай павагай, таму бацькі стараліся даць дзесяцім адукациі, вучыліся старанна.

— *Што стала з тымі вадзіцелем КамАЗа, якога выцягнулі з пакамечанай кабіны?*

— Шчыра прызнацца, не ведаю, як у далейшым склаўся яго лёс. Ведаю, што да шпіталя давезлі яго жывым. Насуперак распаўсюджаным думкам, на сваім уласным досведзе, скажу, што мы сваіх салдатаў бераглі і проста так іх жыццямі не рызыкавалі. Прывяду такі прыклад. Бліжэй да канца 1980-х у душманаў з'явіліся мабільныя зенітныя комплексы «Сінгер». Па першым часе валілі нашу авіяцыю толькі так. Аднак потым і мы зразумелі, што наччу эфектуёнасць «Сінгераў» істотна змяншаецца, таму перавозкі верталётамі асабовага саставу сталі праводзіць толькі наччу. Напрыклад, прыбывае ў Кабул самалёт з папаўненнем раницай, і салдаты на аэрадроме чакаюць. Як звячарэ, іх грузяць на вяртушкі і развозяць па дальніх гарнізонах, а адтоль забіраюць салдатаў, якія адслужылі.

Другі прыклад – калі займалі вышыні. Трэба, напрыклад, заніць гару, Трэба, напрыклад, заніць гару, якая дамінуе над наваколлем. Першым паслаць туды пяхоту, яе хвілін пятнаццаць апрацоўваюць артылерый, і гарматы ёюць акно датуль, пакуль мы пехацінцы не падыдуць блізенька-блізенька, каб потым хуценька заніць пазіцыі. Боепрыпасаў не шкадавалі.

* * *

— *Вы казаі, што Бадахшан з'яўляецца адным з цэнтраў вытворчасці наркотыкаў. Няўжо там такія спрыяльнія ўмовы для вырошчвання наркатачнага маку?*

— Галоўная, на мой погляд, умова для вытворчасці наркотыкаў не столькі прыродная, колькі сацыяльная – беднасць насельніцтва А мак, хутчэй за ўсё, дае высокі прыбытак. Вось і сеюць яго замест пшаніцы і іншых кульпур. А прырода там і сапраўды прыгожая, і макі цвітуць ярка, пальміяна нават. Але дзікарослы мак – не наркатачны, адцівітае хутка, за лічаныя дні.

У астатнім – прырода даволі суровая, санітарныя ўмовы жудасныя. Шпіталі мы былі запоўненыя не столькі параненымі, колькі хворымі на ўсялякія інфекцыі: гепатыт, дызентэрію. І галоўная бяда – дрэнная вада, у якой мноства бактэрый. Каб знішчыць іх, у ваду дадавалі шмат хлоркі. З гэтым звязана яшчэ адна адметнасць: у хлорцы гінулі ўсе бактэрыі, у тым ліку і дражджавыя, таму хлеб там быў не пышны, а спрасаваны. Зараз мы купляем у крамах і ядзім высокія боханы, а там яны былі ўдвай меншыя, бо дрожджы не маглі падысці.

Vasіль МАТЫРКА

На здымках: Уладзімір Мікалаевіч у сваім рабочым кабінцы; каўна на Файзабад (крайні справа У. Карасёў). Фота аўтара і з асабістага архіва Уладзіміра Карасёва.